

OPUS

SOFIE ASPLUND

*från stjärnskott
till genombrott*

YO-YO MA

inför Sverigebesöket

VAUGHAN WILLIAMS

150 ÅR

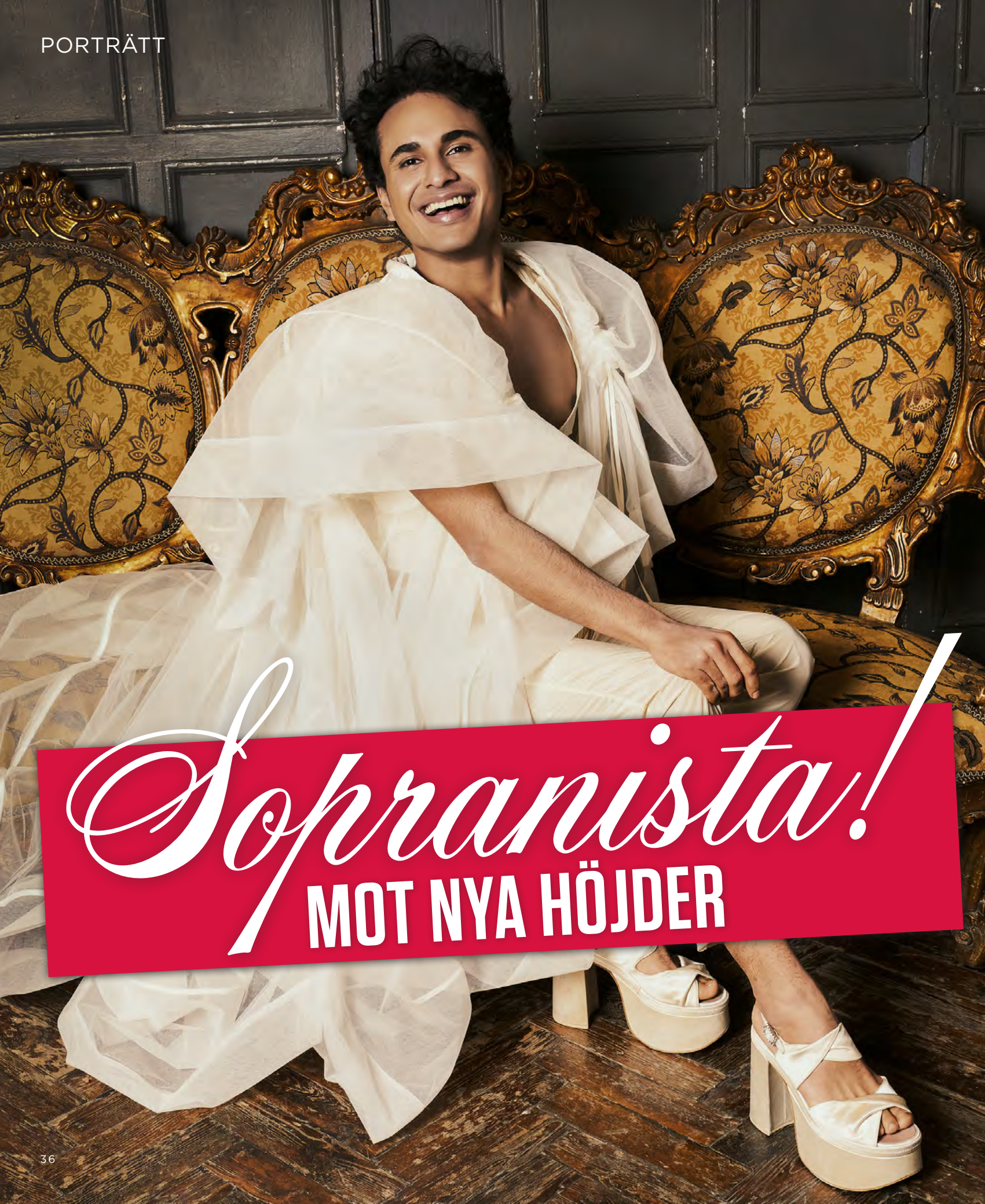
ELEKTROPIONJÄREN

ELSE MARIE PADE

Supersopranistan

SAMUEL MARIÑO

KORSORD
VILKA ÄR OPERA-
SÅNGARNA?

Sopranista!

MOT NYA HÖJDER

Samuel Mariño skakar rejält liv i operavärlden. Förutom sin ljusa röst med stratosfäriska pianissimi i trestrukna oktaven struntar han fullkomligt i stereotypa könsroller. Drömmen är att sjunga både Händels Cleopatra och Lucia di Lammermoor. Nu är den venezuelanske sopranistans första Decca-album här.

TEXT MADELEINE JOSTEDT ULRICI FOTO DIANA GOMEZ

OMSLAGET PRYDS AV en sammetsögd, Vivienne Westwood-draperad yngling i högklackade platåskor och läppglans. Han ler lycksaligt mot kameran och hade gjort vilken Kardashian som helst grön av avund. Men killen på albumet är ingen influencer. Han sällar sig till den minimala skara sångare som rättmätigt kan kalla sig manlig sopran, eller som den italienska ursprungstermen lyder – *sopranista*.

Samuel Mariño kom aldrig helt i målbrottet. Längre mobbades han för sin ljusa röst och sexuella läggning och erbjöds operationer för att sänka struphuvudet och låta mer manlig. Samuel tackade nej och började istället sjunga.

Det jag hör är en rund, kvinnligt mörkfull kärna toppad med en lätt aspirerad gossklang. Rösten är skir, på sina ställen nästan talad, med ett direkt anslag och en riktad, medveten linjeföring. En utsökt färgrikedom och nyansering – här finns minst tre-fyra olika varianter av pianissimo och en smakfull grad av vibrato. Det här är absolut ingen counter-tenor utan ett häpnadsväckande väsen med trolska appoggiaturer och fingertoppskänslig musikalitet. Samuel Mariños behandling av dissonanser är närmast erotisk.

JAG MÖTER HONOM via länk från lägenheten i Prenzlauer Berg i Berlin. Samuel loggar in prick klockan tio och strålar av entusiasm i ett neonrosa brottarlinne och bländvitt megawattsmile. Vid hans fötter ligger Leia, hans dyrkade Cavalier King Charles Spaniel och låter sig smekas. Sambon Carsten är förpassad till ett hörn i vardagsrummet varifrån han agerar it-support idag – uppkopplingen är enligt Samuel Mariño särdeles usel just i Tyskland.

Kvällen före stod han på scen. Om några dagar ska

han till Australien för 18 konserter, därefter väntar Mozarts C-mollmässa i Manchester och i Krakow och efter det, Aids-galan i Düsseldorf. Kanada och USA hägrar, liksom flera inspelningar och singel-släpp under hösten. Hans musik har just passerat en miljon strömningar online och att karriärkliven har gått fort är en underdrift.

– För fyra år sedan köpte jag min hund för mitt första gage, berättar Samuel. Så jag kan mäta karriären utifrån Leia!

HAN LÄR SIG MUSIK snabbt och jobbar jämt. Pengar bryr sig Samuel Mariño inte mycket om och han sjunger mer än gärna gratis i rätt sammanhang, Aids-galan till exempel. Han ser sig själv som öppen och social, älskar att laga mat och bjuda hem folk men medger att det är svårt när man ständigt reser. Ett fåtal räknar han till sina riktigt nära vänner, som verkar förstå honom på alla plan. Trots att han har bott i Berlin i tre år vet han till exempel knappt var någonting ligger och kan inte uttala gatunamnen. Men det är inga problem ...

– Jag säger bara: möt mig vid *supermarket street* eller *Helmutsplatz*, så vet alla vad jag menar.

Samuel Mariño är flamboyant och glättig även när han talar om musik. Kommer jag däremot in på ämnen som hbtq och mänskliga rättigheter när vi en annan nivå.

– Jag är varken kastrerad eller intresserad av att byta kön. Jag är bara en man som gillar att klä mig i kjol och klänning. Men många transpersoner hör av sig och tackar mig för att jag ställer mig på scen i klänning och klackskor. Det driver mig att fortsätta skapa min konst.

Och visst har hans extravaganta stil och klädval gjort honom till en ambassadör för könsöverskri- >

Trots sin ringa ålder har Samuel Mariño redan sjungit flera stora roller i operor och oratorier av Monteverdi, Händel, Porpora, Vivaldi, Hasse, Mozart och Salieri.

»Jag är varken kastrerad eller intresserad av att byta kön. Jag är bara en man som gillar att klä mig i kjol och klänning.»

dande syften. Men Samuel Mariño är även uttalad feminist och brinner för rättvisa och acceptans överlag, något som återspeglas mer och mer i hans val av repertoar:

– För en tid sen sjöng jag en roll i en väldigt traditionell historia. Man blir kär i kvinna, och så vidare. Han ser obekvämt ut.

– Jag har svårt att spela något som jag inte håller med om, det handlar inte om kön. Men att en kvinna är någons objekt, galen, fattig, fallen, oavsett – beroende. *I want her to tell everybody to fuck off!*

Felaktigt kategoriserad som hög countertenor gestaltade han under sina fyra år vid konservatoriet i Paris många av de främsta kastratpartierna i barockrepertoaren. Men 2017 träffade han förebilden och världssopranen Barbara Bonney, som fick honom att vidga sina vyer:

– En vän hade berättat för mig att min röst liknande Barbaras. Så jag skrev till henne och sedan dess har vi jobbat ihop.

Bland annat på grund av pandemin är det närmare tre år sedan de sågs fysiskt. Om några dagar ses de äntligen igen och Samuel blir tårögd när han talar om sin ”goda fé och extramamma”, som han kallar henne.

På nysläppta *Sopranista* utforskar Samuel på Barbara Bonneys inrådan Mozart, Cimarosa och drottning Marie Antoinettes egen musiklärare: Guadeloupe-födde Joseph Boulogne. Skivan är hans första för Decca, ett samarbete som han beskriver som lustfyllt och förtroendebaserat:

– Vill jag sjunga en roll och det är vokalt möjligt för mig så gör jag det, vare sig det är en mansroll, kvinnoroll eller kastratroll. Jag skapar inte gammal skåpmat för ett museum!

SAMUEL AVSLÖJAR ATT HAN redan har en hel Cleopatra-outfit redo för den dag det blir aktuellt att gestalta den kvinnliga huvudrollen i Händels *Giulio Cesare in Egitto*. Det var för övrigt en av Cleopatras arior som tog honom till toppskiktet i den internationella sångtävlingen Neue Stimmen 2017, vilken blev startskottet för hans kometkarriär. Och redan nästa år tar Glyndebourne tjuren vid hornen och castar Samuel Mariño som Iris i Händels *Semele*. Ett viktigt erkännande mot mer könsfluida gestaltningar, tycker Samuel, som numera sneglar på sopranpartier i allt ifrån belcanto till Strauss. Mer än någon annan roll är det *Lucia di Lammermoor* av Donizetti som lockar – lika mycket för den undersköna musiken som för titelrollens psykologiska komplexitet:

– *She's very hybrid*. Många olika röster sjunger Lucia: dramatiska, lyriska, lätta, tunga. Och många kan sjunga henne rent tekniskt men är dåliga skådespelare. Lucia har psykiska problem och jag gillar att vi äntligen kan prata om sånt.

Jag påpekar att jag hänförs av hans pianissimi i två- och trestrukna oktaverna, ett måste just i Lucia-fallet.

– Ja, jag har ju esset, så det är inga problem.

Jag poängterar att det är nyanseringen mer än höjden som fascinerar mig.

– Jaha du menar så här? testar han och slänger iväg ett tvåstruket B utan antydan till ansträngning.

– Eller så här? och bjuder på en annan färg, någon mikrokalibrering ljusare.

Han brister ut i gapskratt:

– *Oh, that's easy!*

JAG NÄMNER ATT SVERIGE snart går till val. Vi talar om kulturpolitik och kommer in på vikten av barns tillgång till musik och konst. Själv växte han upp som en av tre syskon i ett intellektuellt hem där båda föräldrarna arbetade mycket. Lösningen blev en mängd fritidsaktiviteter och redan vid fem eller sex års ålder började Samuel spela piano och sjunga i kör genom det statliga venezuelanska musikprogrammet El Sistema:

– Utan El Sistema hade jag inte blivit musiker, det är jag övertygad om. Barn måste inkluderas i klassisk musik tidigt, men inte på ett snobbigt sätt.

Han funderar ...

– Biljetten för att se mig igår kväll kostade 170 euro. Att se Beyoncé kostar 200. Jag hade gärna betalt 200 euro för Beyoncé men inte för en opera, erkänner han och skrattar.

– Det behöver ligga på en annan ingångsnivå.

Vi talar mer om Sverige, som ju ligger mentorn Barbara Bonney varmt om hjärtat. Samuel avslöjar – trots att han antagligen inte får – att vi kommer få höra honom sjunga på både svenska och norska snart. Jag berättar om Drottningholmsteatern och Confidencen. Han applåderar lyckligt och tjoar i tvåstrukna oktaven, och jag avkrävs löften om guidade turer, gemensam matlagning och *shopping sprees* runt Nybroplan.

En sista fråga – jag undrar om det finns någon annan repertoar han skulle vilja utforska, utanför den klassiska?

Det gör det.

– Jag drömmer om att jodla! tjoar Samuel Mariño förtjust. Dirndl är det sexigaste som finns!

A full-page photograph of Samuel Mariño, a young man with dark, curly hair, smiling broadly. He is wearing a denim jacket with a landscape print, a dark turtleneck sweater, and a large, square, metallic belt buckle. He is standing in front of a light-colored, paneled wall.

När får vi se Samuel
Mariño i Sverige?

SAMUEL MARIÑO

FÖDD 1993 i Caracas, Venezuela

GÖR Sopran och mänskörätsaktivist

BAKGRUND Började i musikprogrammet El Sistema som barn. Studerade vid konservatoriet i Paris, därefter studier för Barbara Bonney. Tog hem priser i Neue Stimmen-tävlingen 2017, vilket var startskottet på hans karriär.

AKTUELL MED albumet Sopranista (Decca Classics), med La Cetra Barockorchester Basel under ledning av Andrea Marcon.

MANLIGA NÄKTERGALAR

Det är hundra år sedan den siste kastraten dog. Alessandro Moreschis åldrade röst finns bevarad på några hackiga inspelningar från tidigt 1900-tal. Men vi kommer aldrig att veta riktigt hur de mytomspunna sångfenomenen faktiskt lät. Tack vare ett och annat anatomiskt och musikaliskt under kan vi nuförtiden komma ganska nära. Här en presentation av några höga mansröster genom musikhistorien.

»En betydligt mer human metod än kastrering var att låta gossar som kom i målbrottet fortsätta att sjunga i falsett och i detta läge träna sin sångteknik vidare«

SOPRANISTER

Manliga sångare som sjunger i samma röstläge som en kvinnlig sopran. Röstläget skiljer sig sålunda från countertenor, som är en manlig alt.

Sopranisten kan antingen sjunga i falsett, eller som i vissa fall, genom hormonella eller anatomiska variationer av struphuvudets form och läge använda full röst även i det höga läget.

Termen har nyligen åter tagits i bruk för att särskilja rösttypen från den höga countertenoren. Under barocken var termen *sopranista* vanligt förekommande.

KÄNDA SOPRANISTER

Aris Christofellis, f. 1960

Robert Crowe, f. 1970

Michael Maniaci, f. 1976

Rada Marian, f. 1977

Bruno de Sà, f. 1989

Samuel Mariño, f. 1993

COUNTERTENORER

Det fram till nyligen accepterat högsta manliga röstläget inom sången, framför allt förekommande i renässans- och barockrepertoar. En betydligt mer human metod än kastrering var att låta gossar som kom i målbrottet fortsätta att sjunga i falsett och i detta läge träna sin sångteknik vidare. På detta sätt kan den manliga sångaren sjunga verk och stämmor i altens normala läge (se nedan) med kraftfull klang.

Tekniken har förekommit sedan 1600-talet, framför allt i engelska gosskörer, men har sedan mitten av förra seklet blivit allt vanligare också utanför England.

KÄNDA COUNTERTENORER

Michael Chance, f. 1955

Mikael Bellini, f. 1958

Andreas Scholl, f. 1967

Yoshikazu Mera, f. 1971

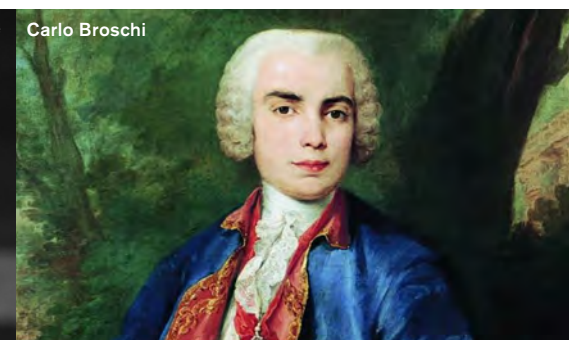
Philippe Jaroussky, f. 1978

Bruno de Sà

Michael Chance

Carlo Broschi

KASTRATER

Manliga sångare vars inträde i målbrottet förhindrades genom fysisk kastrering. Traditionen uppkom främst i Spanien och Italien på 1400-talet då man eftertraktade höga röster inom kyrkomusiken, där kvinnoröster inte var tillåtna.

Kastraternas glanstid var under 1600- och 1700-talen, även om de fortfarande förekom under 1800-talet. 1870 förbjöds kastering i Italien, det sista landet där det tillämpades.

Kastratsångaren hade en vuxen mans lungkapacitet och en gosses alt- eller sopranröst. I kombination med den rigorösa sångträningen, som inleddes redan i barndomen, skapade det en dittills oöverträffad vokal virtuositet. Kastratsångarnas omfång var oftast avsevärt större än andra sångares, oavsett röstfack. De kallades oftast *musici* då *castrato* var en mycket nedsättande term.

En sidoeffekt av kastreringen var att sångarna fick en säregen kroppsform: kroppslängd över medel, långa fingrar och tår, smala armar och överkropp, putmaga samt att höfterna var något bredare än normalt. Hur framträdande detta var berodde på var i barnens utveckling själva kastreringen utfördes.

En av de sista kastraterna, Alessandro Moreschi, var solist i Sixtinska kapellets kör fram till 1913. Hans röst finns bevarad på ett flertal grammfoninspelningar från 1902 och 1904. Efter kastraternas tid sjöngs kastratpartierna i äldre operor oftast av kvinnor. Numera framförs de allt oftare av countertenorer eller sopranister.

KÄNDA KASTRATER

Giovanni Grossi, *Siface*, 1653–1697 (sopran)
Francesco Bernardi, *Senesino*, 1686–1758 (alt)
Carlo Broschi, *Farinelli*, 1705–1782 (sopran)
Gaetano Majorano, *Caffarelli*, 1710–1783 (alt)
Alessandro Moreschi, *L'Angelo di Roma*, 1858–1922 (sopran)

FRÅN COUNTERTENOR TILL SOPRANISTA

generellt omfång

Countertenor (man)
G3 to D5 eller E5

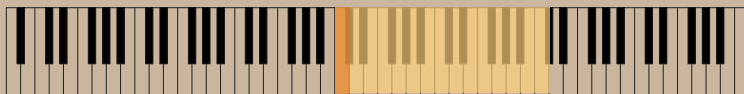
Alt (kvinna)
F3 till F5

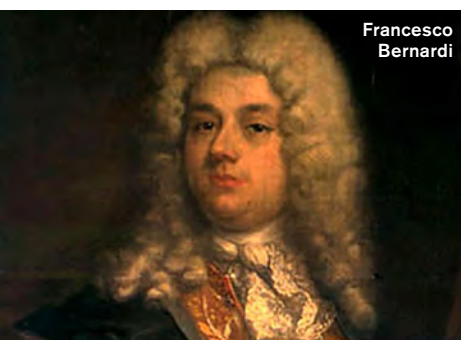
Mezzosopran (kvinna)
A3-A5

Sopran (kvinna)
C4 till C6

Sopranista (man)
C4 till C6

Francesco
Bernardi

Alessandro Moreschi
med pianist.

Andreas Scholl

Gaetano
Majorano

Federico Fiorio som den skurkaktige Amanzio i sommaren *Il Giustino* på Drottningholm.

Hållå där!

Hur ser du på MANLIGA SOPRANRÖSTER?

OPUS fick några ord med dirigenten och regissören *George Petrou* som under sommaren Sverigedebuterat med *Il Giustino* på Drottningholms Slottsteater.

George Petrou.

– **SOPRANISTER ÄR JU INGET** nytt fenomen – det har funnits några stycken även historiskt. Däremot har vi turen att verkligen få uppleva några särdeles superba sådana just nu. Samuel Mariño till exempel, eller Bruno de Sá, vilket ju är fantastiskt! I *Il Giustino* hade vi till exempel den unge Federico Fiorio i rollen som Amanzios – en härlig upplevelse.

Hur skiljer sig dessa röster från kastraterna?

– Det är omöjligt att veta exakt hur kastraterna låt men av musiken att döma ser vi hur dagens bästa countertenorer och sopranister ju tacklar den alldeles magnifikt. Det ger en viss fingervisning. Resten handlar om personlighet och musikerskap hos den individuella sångaren och vad just han kan tillföra.

I grund och botten handlar det om vad en person har med sig in i tolkningen. Sen blir självklart en manlig gestalt med sopranröst väldigt starkt ur ett dramatiskt perspektiv.

Könsöverskridande rollbesättningar blir mer och mer aktuella – vad har du för tankar där?

– Allt beror naturligtvis på regissörens uppsåt. Känns det angeläget att en kvinnlig roll just gestaltas av en manlig solist ska man helt klart casta en countertenor eller sopranist i rollen. Så länge det är väl underbyggt ur ett regimässigt perspektiv. Jag är absolut positiv till det.

MADELEINE JOSTEDT ULRICI